

INDOK služba Gozdarske knjižnice

The INDOC Service of the Forestry Library

Teja KOLER*

Izvleček

Koler, T.: INDOK služba gozdarske knjižnice. Gozdarski vestnik, št. 10/1993. V slovenščini s povzetkom v angleščini, cit. lit. 3.

Informacijsko-dokumentacijsko-komunikacijska služba Gozdarske knjižnice je bila ustanovljena v letu 1970. Skoraj 20 let je izgradnja knjižničnih katalogov in katalogov bibliografij raziskovalcev gozdarskega oddelka BF in IGLG temeljila na klasičnih karticah. V letu 1993 razpolagamo z računalniško podprtim knjižničnim katalogom za knjižni fond od leta 1986 naprej, z računalniško podprto bibliografsko podatkovno zbirko GOZD.BIB ter z več domačimi in tujimi podatkovnimi zbirkami s področja gozdarstva. Z referalno dejavnostjo usmerjamo uporabnike do pravih virov informacij.

Ključne besede: informatika, dokumentalistika

Synopsis

Koler, T.: The INDOC Service of the Forestry Library. Gozdarski vestnik, No. 10/1993. In Slovene with a summary in English, lit. quot. 3.

The service for information, documentation and communication of the Forestry Library was founded in 1970. For almost 20 years the setting up of library catalogues and the catalogues of the biographies of the researchers of the Biotechnical Faculty and The Institute of Forest and Wood Economy was based on classical cards. In 1993 a computer supported library catalogue has been put into use, comprising the book stock since 1986 with the GOZD.BIB computer supported bibliographic data base and several national and foreign data bases from the forestry field. By means of referral activities users are directed towards the adequate source of information.

Key words: information science, documentation science

1. KAJ JE INDOK SLUŽBA?

1. WHAT IS THE INDOC SERVICE?

Beseda INDOK je akronim, ki pomeni informatika – dokumentalistika – komunikacija.

INDOK služba je (ali bi vsaj morala biti) center informiranja znotraj raziskovalnih organizacij, to, kar je (ali bi vsaj morala biti) knjižnica pedagoškim ustanovam. INDOK službe so se v svetu začele razvijati v času eksplozije informacij, ko se je izkazalo, da je knjiga, preden izide, že zastarela, in se je povečalo število šlankov in prek njih število periodičnih publikacij; naraslo je število seminarjev, posvetovanj, kongresov in s tem zbornikov s teh srečanj kot oblik hitre izmenjave mnenj in prenosa znanstvenih dosežkov. Takrat je znanstvenik prišel do spoznanja, da je neko stvar lažje na novo

odkriti kot v strokovni in znanstveni literaturi preveriti, ali je ta stvar že bila odkrita.

INDOK službe so bile ustanovljene z namenom načrtno odkrivati, zbirati, selekcionirati, analitično-sintetično obdelovati, sistematično razvrščati in shranjevati dokumente kot vire informacij s ciljem, organizirano ponuditi uporabniku učinkovito in ažurno informacijo.

2. INDOK SLUŽBA GOZDARSKE KNJIŽNICE

2. THE INDOC SERVICE OF THE FORESTRY LIBRARY

INDOK služba Gozdarske knjižnice je bila ustanovljena 1970, po reorganizaciji Gozdarske knjižnice oziroma ob prehodu iz dotakratnega Fluryjevega klasifikacijskega sistema v Oxfordski sistem decimalne klasifikacije (ODC). Fluryjev sistem klasifikacije se je ob obilici strokovne in znanstvene literature izkazal pomanjkljiv. Zaradi večje preglednosti sta po priporočilu Razisko-

* T. K., dipl. inž. gozd., dokumentalistka in vodja Gozdarske knjižnice in INDOK, Gozdarski odd. BF, Večna pot 83, 61000 Ljubljana

valne skupnosti Slovenije bili zgrajeni bibliografski podatkovni zbirki Katalog bibliografskih informacij in Katalog analitičnih informacij znanstvenih in strokovnih del raziskovalcev Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo (v nadaljevanju IGLG) ter raziskovalcev gozdarskega oddelka Biotehniške fakultete (v nadaljevanju gozdarskega oddelka BF). Hkrati je bila zgrajena podatkovna zbirka biografskih informacij o raziskovalcih obeh omenjenih inštitucij.

3. DOMAČE PODATKOVNE ZBIRKE

3. HOME DATA BASES

Do leta 1986 je izgradnja knjižničnih katalogov Gozdarske knjižnice (abecedno-imenski in sistematski) temeljila na tradicionalnih oblikah knjižnično-dokumentacijske dejavnosti, to je na ročni izdelavi katalognih kartic. V letu 1987 je bil izdelan univerzalni vhodni obrazec za interno uporabo, ki omogoča obdelavo vseh vrst dokumentov (članke, sestavki, monografije, posebno strokovno gradivo). Pomembnejša polja vhodnega obrazca lahko razdelimo v štiri sklope:

1. podatki o avtorju oz. avtorjih (priimek in ime, ime delovne organizacije in njen naslov),

2. podatki o dokumentu, t.i. bibliografski podatki (naslov dokumenta, vir, kje je bil objavljen, leto objave, obseg, navedba prilog in števila referenc),

3. podatki, ki izvirajo iz dokumentalistične obdelave dokumenta (GDK ali UDK, ključne besede, naslov v angleščini, ključne besede v angleščini, deskriptorji iz CAB tezavra, izvleček, če je navzoč v primarnem dokumentu),

4. podatki, pomembni za evidenco (zaporedna številka zapisa, datum vnosa, sigla knjižnice, ki razpolaga z dokumentom oz. mesto hranjenja dokumenta).

Na računalniku ATARI smo v letu 1987 začeli z izgradnjo računalniško podprte zbirke Knjižnični katalog. Vključuje vse monografije od vključno leta 1987 ter posebno strokovno gradivo (doktorske disertacije, magistrska dela, diplomske naloge, elaborate, poročila...) od vključno leta 1987 do 1989, hranjeno v Gozdarski knjižnici.

Za izgradnjo internega informacijskega omrežja, ki naj bi povezoval računalnik gozdarske INDOK službe z osebni računalniki raziskovalcev na gozdarskem oddelku fakultete in inštitutu, je INDOK služba sredi leta 1989 kupila IBM kompatibilni osebni računalnik PC Mikrohit 286. S sočasno kadrovsko okrepitvijo smo v INDOK službi po prej omenjenem vhodnem obrazcu začeli graditi specializirano bibliografsko podatkovno zbirko GOZD.BIB ob pomoči UNESCO-vega programskega paketa CDS/ISIS. Ta zbirka zajema poleg bibliografij raziskovalcev gozdarskega oddelka BF in raziskovalcev IGLG od vključno 1986 ter posebnega strokovnega gradiva od vključno 1990 še selektivno dokumente s področja gozdarstva in ožjih mejnih področij strokovnjakov slovenske gozdarske operative in drugih, ne glede na jezik zapisa. Dokumenti, ki so v originalu opremljeni z avtorskim izvlečkom (slovenskim, angleškim, ali obema), so z izvlečkom opremljeni tudi v zbirki GOZD.BIB. Dokumenti, opremljeni z angleškim izvlečkom, imajo v zbirki določene (poleg slovenskih) tudi angleške ključne besede in CAB deskriptorje, tj. standardizirane ključne besede, zbrane v mednarodno priznanem in uveljavljenem multidisciplinarnem CAB tezavru.

Preglednica zapisov v zbirko GOZD.BIB po letih

Leto	1989	1990	1991	1992
Prirastek		300	333	398
Skupno število zapisov	200	500	833	1230

Do konca leta 1992 so v celoti obdelani dokumenti za leta 1986, 1988, 1989 in 1990, nepopolno pa dokumenti, objavljeni v letih 1987, 1991 in 1992.

Med domače zbirke spada tudi zbirka devetih seznamov posebnega strokovnega gradiva, to so seznami doktorskih disertacij, magistrskih nalog, specialističnih nalog, diplomskih nalog, diplomskih izdelkov, poročil, raziskovalnih nalog (elaboratov), strokovnih izdelkov, fitocenoloških elaboratov, ter Seznam strokovnih in znanstvenih del, ki vsebujejo osnovne podatke o vseh dokumentih znotraj omenjene tipologije, hranje-

nih v Gozdarski knjižnici, in služijo tipološkim poizvedbam.

INDOK služba GK razpolaga tudi s faktografsko zbirko biografskih podatkov o gozdarskih strokovnjakih, delujočih na ozemlju današnje Slovenije od 18. stoletja naprej.

Tudi zbirka podatkov o diplomantih, magistrantih in doktorantih gozdarskega oddelka Biotehniške fakultete od ustanovitve (leta 1948) do vključno leta 1988 je računalniško podprta.

4. VKLJUČEVANJE DOMAČIH ZBIROK ZA GOZDARSTVO V INFORMACIJSKO OMREŽJE

4. THE INCLUDING OF OUR NATIONAL DATA BASE INTO THE INFORMATICS SYSTEM

V letu 1990 smo prenesli zbirki GOZD.BIB ter GOZD.KK na Računalniški center Univerze v Ljubljani, ki naj bi bil naš posrednik v slovenskem linijskem informacijskem omrežju. Doslej smo ažuriranje zbirke pri omenjenem posredniku opravljali dvakrat na leto. Od leta 1992 imamo prek modema IGLG možnost vključitve v informacijsko omrežje znotraj Univerze v Ljubljani. Zagotovljen je dostop do zbirke, ki so pri Računalniškem centru Univerze v Ljubljani v programski opremi TRIP. Prek modema sta omogočena tudi dostopa do knjižničnega kataloga Centralne tehniške knjižnice in Narodne in univerzitetne knjižnice.

Po projektu Ministrstva za znanost in tehnologijo se bomo morali v najkrajšem možnem času direktno povezati tudi z Univerzitetnim inštitutom informacijskih znanosti (IZUM) iz Maribora. IZUM s programsko opremo podpira razvoj slovenskega nacionalnega projekta COBISS (kooperativni online informacijski sistem in servisi), v katerem naj bi bile združene vse slovenske splošnoizobraževalne in specialne knjižnice s katalogom monografij. Ideja o vzajemnem katalogu vseh slovenskih knjižnic je v slovenskem prostoru že dolgo navzoča, v letu 1993 pa naj bi jo tudi uresničili. Z ustrezno izgradnjo omrežja vseh slovenskih specialnih knjižnic bo uporabniku iz matične

specialne knjižnice omogočen vpogled v fond slovenske strokovne in znanstvene literature vseh znanstvenih disciplin. Izbira najbližje in najcenejše poti do željene literature bo enostavna.

Na tem mestu je potrebno omeniti tudi referalno dejavnost INDOK službe, ki je v primeru, da uporabniku ne more ponuditi konkretnih informacij, v stiku z ustreznim naslovom, kjer bi uporabnikov problem predvidoma lahko rešili, in uporabnika tja tudi napoti.

5. TUJE ZBIROKE PODATKOV

5. FOREIGN DATA BASES

INDOK služba za gozdarstvo je v letih 1971–1977 nabavljala dokumentacijske kartice Commonwealth Forestry Bureau (CFB), na katerih so bili bibliografski, klasifikacijski (oksfordska decimalna klasifikacija (ODC)) in deskriptorski elementi članov iz tujih strokovnih revij in jih razporejala v posebni sistematski katalog.

V letih 1981 do 1989 je INDOK služba prejela od inštitucije Forstliche Bundesversuchsanstalt z Dunaja dokumentacijske kartice članov iz okoli 300 revij, opremljene z vrstilci ODC in ključnimi besedami v nemškem jeziku. Kartice so razvrščene v listkovni katalog po klasifikatorjih Gozdarske decimalne klasifikacije GDK (prej ODC) in so namenjene tematskim poizvedbam dokumentalista in uporabnikov. Po prehodu inštitucije Forstliche Bundesversuchsanstalt na računalniško tehnologijo smo ostali brez informacij iz njihove zbirke.

V dokumentacijsko podatkovno zbirko pri omenjeni avstrijski inštituciji smo od 1981–85 pošiljali podatke o pomembnih slovenskih in jugoslovanskih gozdarskih strokovnih delih. Poleg vrstilcev ODC so bile določene tudi ključne besede v nemščini. Od leta 1985 pošiljamo omenjeni inštituciji Zbornik gozdarstva in lesarstva, Strokovna in znanstvena dela ter Gozdarski vestnik z namenom vključevanja prispevkov iz omenjenih revij v njihovo zbirko. Podobno sodelujemo tudi z inštitucijami, ki izdajajo referatne časopise z GDK klasifika-

cijo, kot so Forestry Abstracts (Oxford), Forstliche Umschau (Hamburg), Referativny Žurnal Lesovedenie i lesovodstvo (Moskva), Bilten dokumentacije, Serija A, šumarstvo (Beograd, 1950–82).

6. TEMATSKÉ POIZVEDBE PO TUJIH ZBIRKAH

6. THEMATIC INQUIRIES ABOUT FOREIGN DATA BASES

Na željo uporabnika izvedemo v INDOK službi Gozdarske knjižnice tematsko poizvedbo tudi po tujih zbirkah. Najcenejše a zamudno in po letu 1989 neažurno je listanje po dunajskih katalognih karticah inštitucije Forstliche Bundesversuchsanstalt, dostopnih v Gozdarski knjižnici (za leta 1981–89). Kot iskalni izraz služijo GDK vrstilec in/ali ključna beseda v nemščini ter GDK vrstilec in priimek in ime avtorja.

Zahtevnejše tematske poizvedbe opravljamo prek posrednikov tujih za nas zanimivih zbirk, kot je npr. Inštitut za biomedicinsko informatiko Medicinske fakultete. Linjske poizvedbe so dolgotrajnejše (običajno do deset dni) in dražje od tistih na optičnem disku, t.j. CD ROM-u. Poizvedba na CD ROM-u, sodobnem mediju, ki lahko na enem disku hrani do 270.000 informacijskih zapisov, obsegajočih eno tipkano stran, je sodobnejša, za uporabnika bolj učinkovita, neposredna, priročna in predvsem cenejša. Mnogi svetovni informacijski centri dajejo CD ROM-u prednost pred linijskimi (on line) poizvedbami, zato je dosegljivost svetovnih zbirk podatkov na CD ROM-u pestra.

V letu 1992 je INDOK služba Gozdarske knjižnice delno nabavila, delno dobila tehnološko opremo za CD ROM (CD ROM čitalnik in tiskalnik, kot monitor služi PC Abakus). CD ROM inštitucije Commonwealth Agricultural Bureau - Forestry, imenovan TREECD, ki pokriva referatne časopise Forestry Abstracts, Forest Products Abstracts in Agroforestry Abstracts za obdobje 1939–91, smo nabavili skupaj z oddelkom za lesarstvo BF. Vsebuje prek 300.000 zapisov dokumentov svetovne gozdarske in lesarske znanstvene literature.

V njej so selektivno eferirani tudi članki iz revij Zbornik gozdarstva in lesarstva ter Gozdarski vestnik.

Poizvedbe po zbirki TREECD so za raziskovalce IGLG in BF ter študente brezplačne.

7. PREDSTAVITEV INDOK DEJAVNOSTI UPORABNIKOM

7. THE PRESENTATION OF THE INDOK SERVICE TO USERS

V INDOK službi Gozdarske knjižnice si prizadevamo uporabnike sprotno obveščati in seznanjati z novostmi naše dejavnosti in možnostmi posredovanja strokovnih in znanstvenih informacij.

V letu 1990 sta bili na Inštitutu za gozdno in lesno gospodarstvo hkrati predstavitvi podatkovne zbirke GOZD.BIB, ter nove, dopolnjene verzije prej Oxfordske, po novem Gozdarske decimalne klasifikacije.

V letu 1991 smo v INDOK službi Gozdarske knjižnice s programom CDS/ISIS iz zbirke GOZD.BIB izdelali in avtorjem dali bibliografijo za leto 1988.

V letu 1992 je INDOK služba pripravila predstavitev tuje zbirke podatkov na CD ROM-u, imenovane TREECD, za raziskovalce gozdarskega oddelka BF in IGLG.

V letu 1993 smo raziskovalcem IGLG in gozdarskega oddelka BF predali izpis njihove bibliografije za obdobje 1986–1992 iz zbirke GOZD.BIB ter izpis eferiranih referenc v tuji zbirki TREECD, ki zajema podatke od leta 1939–1992.

Prek posrednika smo izvedli tudi poizvedbo po zbirki Science Citation Index za obdobje zadnjih petih let.

Raziskovalcem smo pripravili in posredovali seznam Impact faktorjev (rang lestvica revij, zgrajena na osnovi citiranosti člankov iz revije) tujih revij s področja gozdarstva in mejnih znanosti z namenom realne presoje raziskovalcev, v kateri tuji reviji je vredno objavljati prispevke.

V preteklosti je bil interes uporabnika za udeležbo na teh prireditvah skromen. Upamo, da se bodo uporabniki še dovolj zgodaj zavedli pomena informacij za uspešno strokovno in znanstveno delo ter spoznali po-

membno vlogo INDOK službe pri tem. S svojo udeležbo na naših predstavah nam bodo izkazali svojo zavest o nujnosti funkcioniranja in razvijanja INDOK dejavnosti tudi v prihodnje. Mi pa se bomo trudili, da uporabniki iz INDOK službe in iz Gozdarske knjižnice nikoli ne bodo odšli "praznih rok".

POVZETEK

INDOK služba Gozdarske knjižnice je bila ustanovljena leta 1970 z namenom načrtno odkrivati, zbirati, selekcionirati, analitično-sintetično obdelovati, sistematično razvrščati in shranjevati informacije in dokumente s ciljem uporabniku ponuditi učinkovito organizirano in ažurno informacijo.

V letih 1970–1985 je INDOK služba Gozdarske knjižnice gradila kataložno zbirko bibliografskih informacij raziskovalcev IGLG in gozdarskega oddelka BF na karticah. Podatki o dokumentih od vključno leta 1986 so zajeti v računalniški podatkovni zbirki GOZD.BIB, ki smo jo začeli graditi v letu 1989 na osebem računalniku PC 286. Zapis vsakega dokumenta vsebuje podatke o avtorju, podatke o dokumentu, podatke, ki izvirajo iz dokumentalistične obdelave dokumenta ter podatke, potrebne za evidenco o zbirki.

Od tujih zbirk je v INDOK službi Gozdarske knjižnice za obdobje 1981–1989 na kataložnih karticah dosegljiva zbirka inštitucije Forstliche Bundesversuchsanstalt z Dunaja. V letih 1971–1977 je INDOK služba Gozdarske knjižnice prejela dokumentacijske kartice inštitucije Commonwealth Agriculture Bureau - Forestry iz Velike Britanije.

V INDOK službi Gozdarske knjižnice imamo od leta 1992 zbirko svetovnih referenc s področja gozdarstva za obdobje 1939–1992, zasnovano na optičnem disku. Zbirka se imenuje TREECD in je rezultat dela dokumentalistov inštitucije CAB-Forestry iz Oxona, Velika Britanija.

Od leta 1985 pošiljamo Zbornik gozdarstva in lesarstva, Strokovna in znanstvena dela ter Gozdarski vestnik z namenom referiranja slovenskih člankov v tujih zbirkah podatkov v pomembnejše evropske gozdarske informacijske centre.

V INDOK službi Gozdarske knjižnice si prizadevamo uporabnike sprotno obveščati in seznanjati z novostmi naše dejavnosti in možnostmi posredovanja strokovnih in znanstvenih informacij. K temu naj bi svoj delež prispeval tudi ta članek.

SUMMARY

The INDOK service of the Forestry Library was founded in 1970 with the purpose to systematically discover, collect, select, work out in analytical-synthetic way, systematically classify and store information and documents in order to

develop an organized system of offering users effective and up-to-date information.

In the years 1970–1985 the INDOK service of the Forestry Library was establishing a catalogue collection of bibliographic information on the researchers of The Institute of Forest and Wood Economy and The Forestry Department of The Biotechnical Faculty by means of cards. The data on the documents since the year 1986 inclusive have been included in the GOZD.BIB computer data base, the setting up of which has been started in 1989 in a PC 286. The entry of each document contains the data on the author, the document, the data derived from documental working out of a document and those necessary for the evidence about the collection.

Among foreign collections for the period 1981–1989, the INDOK service of the Forestry Library allows access to the collection of the Forstliche Bundesversuchsanstalt institution from Vienna by means of catalogue cards. In the period 1971–1977 the INDOK service of the Forestry Library was receiving documentation cards of the Commonwealth Agriculture Bureau - Forestry institution from Great Britain.

Since 1992 the INDOK service of the Forestry Library has included the base of world references from the forestry field for the period 1939–1992 operating on an optical disc. The base is called TREECD and is the result of the work of documentation experts of the CAB-Forestry institution from Oxon, Great Britain.

Since 1985 Zbornik gozdarstva in lesarstva (A Miscellany of Forestry and Timber Economy), Strokovna in znanstvena dela (Professional and Scientific Work) as well as Gozdarski vestnik (Forestry Gazette) have been sent to all important European forestry information centers with the purpose that Slovene articles be referred to in foreign data bases.

The INDOK information service of the Forestry Library does its effort to keep the users currently informed on and make acquainted with the novelties of its activities and with the possibilities of transmitting expert and scientific information. This article should contribute to it as well.

VIRI

1. Koler, Teja. Zorn-Pogorelec, Marja. Jugoslovanski in slovenski sistem znanstveno tehniških informacij za gozdarstvo. Gozdarski vestnik 48, 1990, 9, s. 424–428.

2. Spanring, Jože. Informacijska, dokumentacijska in komunikacijska dejavnost (INDOK) v znanstvenih in raziskovalnih organizacijah. Zdravstveni vestnik, 40, 1971, 5.

3. Zorn, Marja. Gozdarska knjižnica in INDOK dejavnost za posredovanje znanja. V: Informacijska dejavnost v slovenskem gozdarstvu in lesarstvu. Posvetovanje v Ribnici, 8. junij 1984. ZIT, Ljubljana, 1984, s. 91–108.